

Kerkplein 2 T (0343) 56 56 00
Postbus 200 F (0343) 41 57 60
3940 AE Doorn E info@heuvelrug.nl

GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG

Samen leven, samen doen!

Nota Herijking beleidskeuzen sociaal domein

Datum 17 maart 2020
Team Regie & Faciliteren
Auteur N. Strieker

Voorwoord

Samen leven, samen doen! Deze titel hebben we niet voor niets gekozen voor deze nota. Onze gemeente heeft een goede sociale structuur, waar veel vrijwilligers zich inzetten voor elkaar en voor de samenleving. We kennen een rijk verenigingsleven, dat voor verbinding zorgt in onze dorpen.

5 jaar na de decentralisaties in het sociaal domein constateren we echter dat dit onder druk komt te staan. We zien een maatschappelijke trend naar individualisering. Ook is het voor onze gemeente steeds moeilijker om financieel het hoofd boven water te houden en alle mooie voorzieningen in onze dorpen in stand te houden. Nog sterker dan voorheen hebben we de inzet van al onze inwoners nodig om samen een goede sociale structuur in onze dorpen te behouden en verder vorm te geven.

In deze nota bevestigen we onze beleidskeuzen binnen het sociaal domein en de wijze waarop we de transformatie tot stand willen brengen. Nieuw is onze focus op preventie en de verbinding tussen informele en formele zorg. Enerzijds omdat we hiermee onze inwoners beter in staat willen stellen zoveel mogelijk zelfredzaam te zijn en deel te kunnen nemen aan de samenleving, bij voorkeur in hun eigen vertrouwde omgeving. Anderzijds om de gemeentelijke uitgaven in balans te krijgen met de inkomsten. Daardoor kunnen we een duurzaam pakket van hulp en ondersteuning realiseren voor degenen, die dat echt nodig hebben.

We kunnen dit als gemeente niet alleen. In deze nota heeft het college daarom de hoofdlijnen van onze beleidskeuzes verwoord. De concrete invulling in de praktijk willen we samen met onze partners en inwoners vormgeven in de tweede helft van dit jaar. En daarbij hebben we alle bijna 50.000 inwoners nodig: Samen leven is ook samen doen!

Hans Waaldijk, wethouder sociaal domein

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
1 Inleiding.....	5
1.1 Inleiding.....	5
1.2 Juridisch kader.....	5
1.3 Leeswijzer.....	5
Deel I 6	
2 Transformatie.....	7
2.1 Onze opgave.....	7
2.2 Lokale uitgangspunten.....	8
2.3 Regionale samenwerking.....	9
2.4 Inkomsten en uitgaven in balans.....	9
3 Preventie Voorkomen is beter dan genezen.....	10
3.1 Een definitie van preventie.....	10
3.1.1 Preventie is.....	10
3.2 Welke maatschappelijke problemen?.....	10
3.3 Drie niveaus van preventie.....	13
3.3.1 Preventie is als het afsluiten van een verzekering.....	14
3.4 Wat kunnen wij anders doen?.....	14
3.4.1 Analysemodel.....	14
3.4.2 Levensgebeurtenissen.....	14
3.4.3 Vindplaatsgericht signaleren van problemen en bereiken van inwoners.....	15
3.5 Risico en randvoorwaarde.....	15
3.6 Participatief traject.....	15
4 Participatief traject.....	17
4.1 Relatie naar omgevingsvisie, visie op dorpsgericht werken en Plan Dorpsgerichte Inrichting Openbare Ruimte.....	17
4.2 Hoe krijgt de participatie vorm?.....	18
5 Financiën & participatief traject.....	20
5.1 Van innovatiebudget naar preventiegelden.....	20
5.1.1 Een kader voor de preventiegelden.....	20
Deel II.....	22
6 Het gewone leven.....	23
6.1 De welzijnsopdracht van de Stichting Sociale Dorpsteams.....	23
6.2 Visie op welzijn.....	23
6.2.1 De kracht van welzijn.....	23
6.3 De rol van de gemeente.....	25
6.4 Wat willen we bereiken?.....	25
6.4.1 Hoe willen we onze doelen bereiken?.....	26

6.4.2	Waar investeren we in om onze doelen te bereiken	27
6.5	Inclusief beleid.....	27
6.6	Wat doen we al aan preventie?.....	28
6.6.1	Welzijnswerk en preventie	28
6.6.2	Subsidie	28
6.6.3	Signaleringsnetwerk per gebied	28
7	Toegang & Collectieve voorzieningen	29
7.1	De toegang: Sociale Dorpsteams.....	29
7.1.1	Werkwijze Sociale Dorpsteams.....	29
7.1.2	Basishulp	31
7.1.3	Inzicht in algemene voorzieningen en initiatieven	31
7.1.4	Bemoeizorg	31
7.1.5	Dienstverleningsconcept.....	31
7.1.6	Privacyprotocol	32
7.2	Collectieve voorzieningen.....	32
7.3	Wat doen we al aan preventie?.....	32
7.3.1	Pilotproject Vroegsignalering Schulden	32
7.3.2	Een nieuwe uitvoeringspraktijk voor kwetsbare mensen met verward gedrag.....	32
7.3.3	Grip op geld.....	33
8	Individuele voorzieningen	34
8.1	Passende ondersteuning voor onze inwoners	34
8.2	Inkoop van ondersteuning vanuit de Wmo en Jeugdwet	35
8.3	Individuele ondersteuning vanuit de Participatiewet.....	35
8.4	Minimabeleid	35
8.4.1	Meedoen en stimuleren.....	35
8.4.2	Investeren in preventie minimabeleid	36
8.4.3	Minimabeleid onder de loep	36
8.5	Mantelzorgregeling	37
8.6	Wat doen we al aan preventie?.....	37
8.7	Toezicht en handhaving op zorg en ondersteuning.....	37
9	Financieel.....	38
9.1	Financieel kader.....	38
9.2	MKBA's.....	38
9.3	Subsidies	38
9.3.1	Financiële ombuigingen.....	39
9.3.2	Analyse van subsidie aanvragen	39
9.3.3	Wat gaan we anders doen?	39
9.4	Ombuigingen.....	39
9.4.1	Dorpscoördinatoren en dorpsgericht werken.....	39
9.4.2	Subsidies dorpsgericht werken en cultuur schrappen	39
9.4.3	Minimabeleid.....	40
9.4.4	Het onderwijsachterstandenbeleid.....	40

1 Inleiding

1.1 Inleiding

In deze nota herijken we onze beleidsuitgangspunten sociaal domein. We constateren dat onze beleidskeuzen voor het grootste deel nog steeds van toepassing zijn, maar dat onze focus verschuift van het goed inregelen van de individuele maatwerkvoorzieningen naar preventie. In maart 2018 zijn de beleidskeuzen tijdens een evaluatieavond met inwoners besproken. Uit deze evaluatie kwam naar voren dat inwoners veel van de gemaakte beleidskeuzen als prettig ervaren. Dus is er geen aanleiding voor een grote bijstelling van de beleidskeuzen. Veel van de beleidskeuzen die in dit stuk worden genoemd zijn in de basis gelijk aan die uit 2014. Wel zijn ze aangepast aan de opgedane kennis van de afgelopen jaren en de huidige omstandigheden. Een nieuwe beleidskeuze is dat we intensiever gaan werken aan de versteviging van onze sociale basisinfrastructuur. Dit doen we door in te zetten op preventie en de verbinding tussen informele en formele zorg. We doen hierbij een beroep op onze samenleving. Want werken aan preventie doen wij samen!

1.2 Juridisch kader

Deze nota vindt zijn grondslag in de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet¹.

1.3 Leeswijzer

Deze nota is opgebouwd uit twee onderdelen. In het eerste deel wordt ingegaan op de transformatie en preventie. De afgelopen jaren hebben we gefocust op het vormgeven van de individuele maatwerkvoorzieningen. Er is minder aandacht gegaan naar preventie en het versterken van de sociale basisinfrastructuur. Om de transformatie verder vorm te geven gaan we nu inzetten op preventie. We beschrijven wat we onder preventie verstaan en hoe wij hier aan gaan werken.

Het tweede deel van de nota bestaat uit het herbevestigen van de huidige beleidskeuzen. Hier beschrijven wij hoe we blijven werken aan het versterken van 'het gewone leven' van onze inwoners, de collectieve voorzieningen en de individuele voorzieningen. Een verschuiving is dat we inzetten op de verbinding tussen informele en formele zorg.

¹ Wmo is vastgesteld op 9 juli 2014, Jeugdwet op 1 maart 2014 en de Participatiewet op 9 oktober 2003.

Deel I

2 Transformatie

2.1 Onze opgave

In 2015 kregen wij nieuwe taken in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning, de Jeugdwet en de Participatiewet. We hebben daarbij de opgave om inwoners goede ondersteuning en zorg te bieden en tegelijkertijd de financiële taakstelling te behalen die met de transitie gepaard ging. Deze opgave noemen we de transformatie binnen het sociaal domein. Hulp en ondersteuning wordt integraal samen met het gezin ingezet en sluit meer aan bij het gewone leven en bij de eigen kracht van inwoners.

Hiervoor versterken wij de sociale structuren in de dorpen, voeren medewerkers van de Sociale Dorpsteams² integrale gesprekken met inwoners en regelen ze integrale ondersteuning waar nodig. We regelen dat de gevraagde ondersteuning beschikbaar, kwalitatief goed en direct inzetbaar is. Keuzevrijheid voor onze inwoners is daarbij belangrijk.

We werken daarbij met het model van de piramide van eigen kracht. In de top zien we de individuele voorzieningen, in het middenstuk de collectieve voorzieningen en de toegang tot de zorg en ondersteuning en in het onderste deel de versterking van de sociale structuren in onze dorpen.

Afb.1 De piramide van eigen kracht

De basis van een inwoner ligt in de onderkant van de piramide, “in het gewone leven”. Hierbij maakt hij soms ook gebruik van mantelzorg of informele zorg of verleent hij deze. Een inwoner kan gebruik maken van een collectieve voorziening. Dit zijn voorzieningen waar iedereen zonder

² Zie voor meer informatie over de Dorpsteams hoofdstuk 7.

vorm van indicatie of toekenning gebruik van kan maken. Denk aan de belbus of de bezorgdienst van de supermarkt. Helemaal bovenin de piramide zijn de door de gemeente verstrekte individuele voorzieningen ook wel maatwerkvoorzieningen genoemd. De Sociale Dorpsteams vormen de toegang tot deze individuele voorzieningen.

Als het gaat over de huidige financiële middelen die er in omgaan, kunnen we dezelfde piramide op zijn kop tekenen. Het meeste geld zit in de kosten voor de individuele maatwerkvoorzieningen, het minste geld in het gewone leven.

Afb. 2 Omgekeerde piramide van eigen kracht

Het is onze opdracht om ervoor te zorgen dat er minder geld naar de individuele voorzieningen gaat. En dat er meer geïnvesteerd wordt in de collectieve voorzieningen en in het 'gewone leven'. Door onder andere mantelzorgers en vrijwilligers te ondersteunen en in te zetten op meer preventie en lichte zorg in plaats van zware zorg. Niet alleen omdat dit een besparing is, maar vooral omdat door vroege hulp en/of ondersteuning en minder zwaar ingrijpen in het leven van inwoners maatschappelijke problemen niet verergeren.

Daarnaast willen wij de onderkant van de piramide, het gewone leven versterken. Door te investeren in preventie, de verbinding tussen informele en formele zorg en een sterke sociale basis.

2.2 Lokale uitgangspunten

Om deze opdracht goed te kunnen uitvoeren, formuleerden wij bij de start van de transformatie lokale uitgangspunten:

- We zetten de "Couleur locale" van de dorpen in (we gaan uit van de goede dingen die in de dorpen al gebeuren en haken daar op aan).
- We werken sociaal domein breed en integraal (we kijken met de inwoner naar alle levensdomeinen, naar het hele gezin).
- We werken met de methodiek 1 gezin – 1 plan – 1 regisseur.
- We zoeken de oplossing zoveel mogelijk in een combinatie van formele en informele zorg.
- We leveren kwalitatief goede zorg.
- We bieden keuzevrijheid met een persoonsgebonden budget of een persoonsvolgend budget.
- We investeren in preventie en het bereiken en signaleren van inwoners met (beginnende) problemen.

Deze uitgangspunten zijn nog steeds van toepassing.

2.3 Regionale samenwerking

Bij de transitie hebben we als uitgangspunt vastgesteld dat we lokaal organiseren wat kan en regionaal samenwerken waar dat mogelijk is. Het Rijk gaat er ook van uit dat gemeenten regionaal samenwerken. Wij werken samen met de gemeenten Bunnik, De Bilt, Wijk bij Duurstede en Zeist op regionaal niveau (regio Zuidoost Utrecht) en met de gemeenten in de provincie Utrecht op bovenregionaal niveau.

Regionale samenwerking is voor ons gericht op het bieden van kwaliteit. Dat leidt tot de volgende uitgangspunten:

1. We werken samen op het gebied van kennisdeling en leren en ontwikkelen.
2. Daar waar het meerwaarde heeft (op kwaliteit en kosten) werken we ook samen bij het contracteren van ondersteuning. Voor het contracteren van individuele maatwerkvoorzieningen in het kader van de Jeugdwet, de nieuwe taken van de Wet maatschappelijke ondersteuning en Participatiewet trekken we gezamenlijk op in de regio Zuidoost Utrecht.
3. Hoog-specialistische vormen van jeugdzorg (Essentiële functies) en de uitvoering van Jeugdbescherming en jeugdreclassering kopen we bovenregionaal in met de andere Utrechtse gemeenten. We werken dan ook bovenregionaal samen op het gebied van kennisdeling en ontwikkeling op deze thema's. Hiertoe zijn we ook wettelijk verplicht.
4. Waar we samen ondersteuning contracteren, beheren we contracten ook samen (inclusief het leveren van managementinformatie). Bij het kiezen van de juiste organisatievorm voor deze samenwerking vinden wij democratische controle en behoud van sturing belangrijk. We willen hierbij lichte constructies voor samenwerking. We kiezen bij voorkeur niet voor Gemeenschappelijke Regelingen, dit is alleen een optie voor uitvoerende taken.

2.4 Inkomsten en uitgaven in balans

De transitie van taken naar de gemeenten ging in 2015 gepaard met een efficiency korting³ vanuit het Rijk. Door een landelijke volumegroei, een scheve verdeling van Rijksmiddelen en het ongunstig uitpakken van het Woonplaatsbeginsel⁴ van de Jeugdwet bleken de beschikbaar gestelde middelen door het Rijk voor de nieuwe taken al snel veel te laag. Ondanks incidentele compensaties uit de compensatieregeling voogdij/18+ en het Fonds tekortgemeenten, krijgen we nog steeds te weinig middelen vanuit het Rijk.

Naar aanleiding van deze tekorten stelden we eind 2018 de Taskforce sociaal domein in. Hiermee wilden we de transformatie versnellen en meer grip op het sociaal domein krijgen, met als doel de uitgaven te beheersen en inkomsten te vergroten.

³ De inkomsten vanuit het Gemeentefonds voor de uitvoering van de Jeugdwet namen af terwijl het aantal jongeren met jeugdhulp sinds 2015 is toegenomen.

⁴Het Woonplaatsbeginsel wordt per 1-1-2021 aangepast. Dit zal effect hebben op de middelen die we krijgen uit het Rijk t.b.v. jeugdzorg. Hoe deze effecten gaan uitwerken, is nu nog onvoldoende bekend.

3 Preventie

Voorkomen is beter dan genezen

3.1 Een definitie van preventie

Om te werken aan preventie is het eerst nodig om een eenduidige definitie van preventie te formuleren. Wat verstaan wij in de gemeente Utrechtse Heuvelrug onder preventie?

3.1.1 Preventie is....

Het woord 'preventie' kent een heldere duiding in de gezondheidszorg. Hier betekent preventie het voorkomen van het ontstaan van ziektes of deze in een zo vroeg mogelijk stadium op te sporen en te behandelen⁵. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het (half)jaarlijkse tandartsbezoek en het vaccineren van kinderen tegen ziektes.

Wanneer preventie in het sociaal domein gebruikt wordt, is het nodig om goed te definiëren wat hieronder wordt verstaan. Onder preventie verstaan wij:

1. Voorkomen dat maatschappelijke problemen ontstaan en/of
2. voorkomen dat maatschappelijke problemen verergeren

3.2 Welke maatschappelijke problemen?

Maatschappelijke problemen is een breed begrip. Dit kunnen beginnende opvoedproblemen zijn in een gezin met jonge kinderen tot aan het opbouwen van hoge schulden. De komende jaren focussen we op de volgende thema's:

1. *Waardig ouder worden*

De gemeente Utrechtse Heuvelrug wil dat senioren in onze gemeente waardig oud kunnen worden. Dat kan in een omgeving waarin mensen naar elkaar omzien. Daarom investeren wij in goede zorg en ondersteuning, ondersteuning bij mantelzorg, goede huisvesting en in activiteiten die eenzaamheid tegengaan. Belangrijke doelen binnen dit thema zijn om mensen langer thuis te laten wonen en om bewustwording te creëren bij ouderen wat het kan betekenen om ouder te worden.

2. *Opvoeden en opgroeien op de Heuvelrug (Jeugdagenda)*

Om de beweging van individuele maatwerkvoorziening om te buigen naar "het gewone leven", waarbij zo thuis mogelijk opgroeien centraal staat, zullen we in samenwerking met betrokken

⁵ BRON: Volksgezondheidszorg (2019). <https://www.volksgezondheidszorg.info/verantwoording/preventie-volksgezondheidszorginfo/wat-preventie#node-wat-verstaan-we-onder-preventie>

partners een lokale Jeugdagenda opstellen. Hierin nemen we de leeftijd -9 maanden tot 24 jaar mee als kader. In 2020 zullen we ons focussen op:

- Preventieve en effectieve samenwerking tussen partners stimuleren waardoor signalen vroegtijdig opgepakt worden en (zwaardere) jeugdzorg op latere leeftijd voorkomen wordt;
- Inzetten op de eigen kracht van inwoners, door onder andere gebruik te maken van het programma Ouders Lokaal;
- Het nog beter positioneren van de Dorpsteams, onder andere door vindplaatsgericht te werken (zie ook 3.4.3.).

3. *Sociale acceptatie en veiligheid LHBTI-ers*

Helaas is er in onze gemeente nog steeds geen gelijkwaardige sociale acceptatie en veiligheid van LHBTI-ers (lesbisch, homoseksueel, biseksueel, transgender en intersekse conditie). Dit kan leiden tot extra psychische problemen bij bijvoorbeeld LHBTI jongeren en tot eenzaamheid bij LHBTI ouderen. De gemeente Utrechtse Heuvelrug zal versneld uitvoering geven aan het actieplan genoemd in de Raadsinformatiebrief van 16 juli 2019. Hierbij zal de gemeente goed contact houden met diverse organisaties die kunnen bijdragen aan de beoogde sociale acceptatie en veiligheid van LHBTI-ers. Hierbij valt te denken aan sportclubs, verenigingen en belangenorganisaties.

4. *Armoede*

De gemeente Utrechtse Heuvelrug vindt dat onze inwoners voldoende financiële middelen moeten hebben om mee te kunnen doen in de samenleving. Verschillende partners voeren taken en regelingen (het minimabeleid) uit om inwoners met armoedeproblematiek te ondersteunen. Denk hierbij aan de ruggensteun- en mantelzorgregeling of het Jeugdfonds Sport en Cultuur waardoor kinderen lid kunnen zijn van een sport- of cultuurvereniging. Er is behoefte om meer aandacht te schenken aan een preventieve aanpak om armoede te voorkomen. We willen eerder signalen van financiële problemen in beeld krijgen zodat we inwoners sneller kunnen ondersteunen. Hierbij speelt de vraag: signaleren we de doelgroep wel? Daarnaast gaan we meer aandacht schenken aan het bereiken van de doelgroep.

5. *Kwetsbare groepen*

Onder dit thema vallen onder andere de groepen mensen die door verschillende oorzaken en psychische problematiek verward gedrag vertonen en de doelgroep Beschermd Wonen. We willen voorkomen dat mensen in Beschermd Wonen voorzieningen terechtkomen en zorgen dat zij kunnen wonen in een woonwijk. Er is al een groot project gestart genaamd '*Een nieuwe uitvoeringspraktijk van stress naar stabiliteit*'. In dit project wordt een brede groep aan professionals getraind om te werken volgens de stressorenaanpak om zo de ondersteuning te verbeteren aan kwetsbare mensen met verward gedrag. Wat kunnen we preventief inzetten om te voorkomen dat mensen met verward gedrag geen of onvoldoende ondersteuning krijgen en/of in Beschermd Wonen terecht komen? We betrekken ook de sociale omgeving van deze kwetsbare inwoners. Daarnaast is het belangrijk om aandacht te geven aan de huidige inwoners van de woonwijken waar deze mensen gaan wonen. Voor hen is voorlichting en informatie nodig om (eventuele) bezwaren en vooroordelen weg te halen.

6. *Wonen en zorg*

In 2018 heeft de gemeenteraad de Woonvisie vastgesteld. Thuis in de Wijk (scheiden van wonen en zorg of extramuralisering) is daar een onderdeel van dat verder uitgewerkt is in een programmaplan.

De overheid streeft ernaar dat steeds meer kwetsbare mensen zelfstandig wonen. De gemeente is verantwoordelijk voor de nodige ondersteuning van deze mensen. Dit betekent dat mensen niet langer in instellingen of tehuizen wonen maar in een eigen woning. Waarbij mensen (van jong tot oud) zoveel mogelijk in staat zijn eigen regie te voeren over hun leven en zelfstandig wonen met ondersteuning wanneer dat nodig is.

Op het preventieve vlak zorgen we voor voldoende basisvoorzieningen, dat zijn plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar en voor elkaar zorgen zonder dat daar direct professionele één-op-één zorg aanwezig is. Daarnaast is er een link met het thema Armoede. In de woonvisie is dit als volgt verwoord: onze inwoners wonen in een veilige en prettige omgeving. In een duurzame woning die past bij hun huishouden, inkomen en zorgvraag.

7. *Positieve gezondheid*⁶

Nog tot een aantal jaar geleden werd gezondheid gezien als een toestand van compleet welbevinden, zowel lichamelijk als mentaal en sociaal. Volgens die definitie is haast niemand gezond omdat er in het leven gebeurtenissen kunnen voordoen waardoor het tijdelijk minder goed gaat met iemand. Het gedachtegoed positieve gezondheid hanteert een andere definitie. Hier wordt gekeken naar wat iemand wél kan ondanks een ziekte. Het accent ligt dus niet op de ziekte maar op mensen zelf. Hun eigen veerkracht en wat hun leven betekenisvol maakt. Daarnaast is positieve gezondheid een methode om in kaart te brengen waar een persoon nog toe in staat is. Hiervoor worden zes dimensies gebruikt:

1. Lichaamsfuncties
2. Dagelijks functioneren
3. Kwaliteit van leven
4. Sociaal-maatschappelijk participeren
5. Zingeving
6. Mentaal welbevinden

Aan deze dimensies is te zien dat gezondheid breder wordt opgevat. En dat niet alleen zorgverleners een rol hebben in het verbeteren van iemands gezondheid maar dat een dagbesteding ook bijdraagt aan het welbevinden van deze persoon. Door het gedachtegoed van positieve gezondheid te hanteren, onderschrijven wij dat gezondheid uit verschillende dimensies bestaat. En dat preventief werken aan deze dimensies bijdraagt aan de gezondheid en welbevinden van onze inwoners. Het gedachtegoed 'Positieve gezondheid' gebruiken we dan ook als middel om meer aan preventie te doen.

8. *Sociale samenhang in de dorpen*

In de verschillende dorpen die de Utrechtse Heuvelrug kent, is er sprake van een sterke sociale samenhang. Inwoners kijken naar elkaar en hun leefomgeving om en zorgen voor elkaar. De gemeente heeft hierin de rol van facilitator. Dit houdt in dat wij, waar nodig, de sociale samenhang in een dorp versterken. De diverse (welzijns)organisaties in de dorpen werken samen en vraaggericht om dit te bereiken. In het opzetten van preventieve projecten gaan wij gebruik maken van de sterke sociale samenhang in de dorpen. In dit geval is het een middel.

Het kan zijn dat in het opzetten van een preventieproject een (verbeterde) sociale samenhang een voorwaarde is om het project te doen slagen. In dat geval zal hier eerst aan gewerkt moeten worden en is het bereiken van sociale samenhang een doel op zich.

Daarnaast kan een sterke sociale samenhang bijdragen aan de verschuiving van formele zorg naar informele zorg. Bijvoorbeeld een buurvrouw die wat boodschappen meeneemt of even op

⁶ BRON: <https://iph.nl/positieve-gezondheid/wat-is-het/>

bezoek komt bij iemand die slecht ter been is. Dit willen wij meer gaan stimuleren en inwoners op hun eigen verantwoordelijkheid aanspreken.

3.3 Drie niveaus van preventie

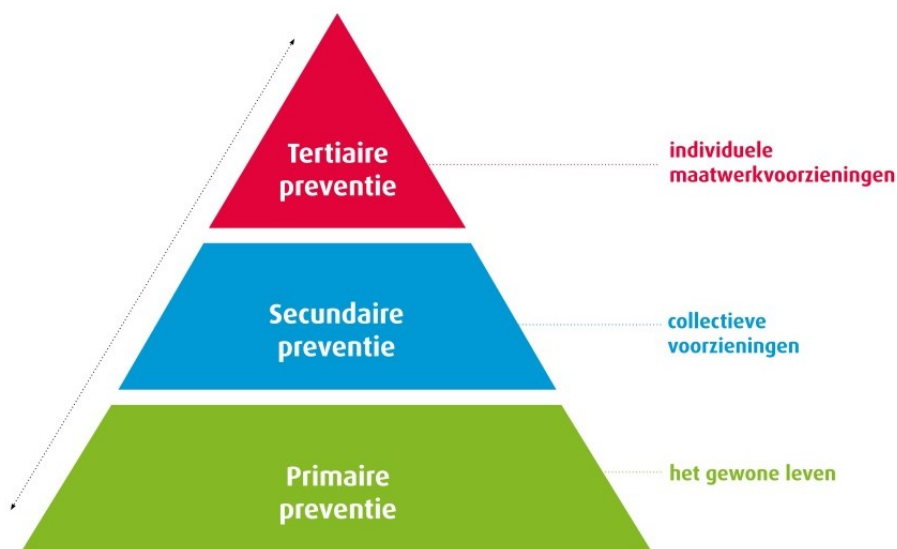
Preventie betekent dus het voorkomen van maatschappelijke problemen en/of het voorkomen van verergeren van maatschappelijke problemen. Er zijn drie verschillende niveaus van preventie:

1) primaire preventie: we (proberen te) voorkomen dat maatschappelijke problemen kunnen ontstaan. We inenten bijvoorbeeld jonge kinderen en geven voorlichting onder jongeren in het gebruik van alcohol en drugs.

2) secundaire preventie: we signaleren maatschappelijke problemen in een vroeg stadium. Bijvoorbeeld wanneer mensen één keer hun huur of zorgverzekering niet hebben kunnen betalen. Door dan gelijk ondersteuning aan te bieden, voorkomen we dat de schuldenproblematiek kan verergeren.

3) tertiaire preventie: maatschappelijke problemen zijn aanwezig; bijvoorbeeld armoede, schuldenproblematiek of eenzaamheid. We proberen deze te verminderen door toeslagen en schuldhelpverlening of dagbesteding

Het is altijd van belang dat we het maatschappelijk probleem signaleren, zodat hier naar gehandeld kan worden. Daarnaast is het bij alle niveaus van belang om de juiste doelgroep te bereiken. En bijvoorbeeld niet alleen de mensen met de grootste mond. Tijdens het participatieve traject wordt dit meegenomen.

Afb. 3 De 3 niveaus van preventie

In afbeelding 3 zijn de drie niveaus van preventie in piramide vorm weergegeven. Wanneer we werken aan het voorkomen van het ontstaan van maatschappelijke problemen (primaire preventie), speelt zich dit af in het 'gewone leven' van mensen. Welke levensgebeurtenissen vinden plaats die er voor kunnen zorgen dat iemand (tijdelijk) in de problemen kan komen? En welke faciliterende rol kan de gemeente hierin spelen? Aan dit soort vragen gaan we de komende jaren werken.

Secundaire preventie raakt het niveau van collectieve voorzieningen. Hoe kunnen we nog beter maatschappelijke problemen signaleren? En er voor zorgen dat een inwoner de passende ondersteuning krijgt die op dat moment nodig is? Investeren in collectieve voorzieningen kan er

toe leiden dat inwoners niet in de duurdere individuele maatwerkvoorzieningen terecht komen. Dit zal bijdragen aan de verschuiving van formele naar informele zorg.

Bij tertiaire preventie zijn de maatschappelijke problemen vaak zo groot dat er zorg nodig is. Een inwoner kan dan een individuele maatwerkvoorziening krijgen om te proberen de problemen te verminderen. Dit is er opgericht om de situatie te stabiliseren en inzet van zwaardere zorgvormen te voorkomen. Zoals eerder genoemd willen we meer focussen op preventie zodat minder mensen in de rode top van de piramide belanden.

De pijl aan de linkerkant van de piramide duidt er op dat maatschappelijke problemen klein kunnen beginnen maar uit kunnen groeien tot zwaardere problematiek. Dit werkt ook de andere kant op, met de juiste hulp kan zwaardere problematiek verminderd worden.

3.3.1 Preventie is als het afsluiten van een verzekering

Bij het voorkomen van maatschappelijke problemen is inzet van interventies op het primaire- en ook secundaire niveau het effectiefst. Maar hier zit de crux: het is lastig ingrijpen tijdens het ontstaan van maatschappelijk problemen. In de uitvoering van deze nota is dit een risico.

Investeren in preventie kan worden vergeleken met het afsluiten van een inboedelverzekering. Hiervoor betaal je premie om er zeker van te zijn dat bij bijvoorbeeld een brand, je een (gedeelte) van de waarde van je huisraad terug krijgt. Maar de kans dat er niets gebeurt is ook aanwezig. Toch neem je dit risico niet en investeer je in de inboedelverzekering.

Het financiële rendement van preventieve interventies is nauwelijks te bepalen omdat niet te achterhalen is wat er was gebeurd als we niets hadden gedaan. Wel weten we dat niets doen er voor zal zorgen dat maatschappelijke problemen blijven ontstaan en bestaan. En dat willen we niet in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. We sluiten dus een verzekering af op preventie en investeren hierin!

3.4 Wat kunnen wij anders doen?

3.4.1 Analysemodel

Op dit moment zien we een overschrijding in de budgetten van ons onze sociaal domein. We proberen grip te krijgen op deze overschrijdingen en na te gaan waar dit vandaan komt. We onderzoeken onder meer door hoe de zorgpaden van onze inwoners lopen. Zo komen we te weten aan welke zorg onze inwoners behoefte hebben en wat we eventueel als collectieve voorziening kunnen organiseren.

Daarnaast voeren we al heel wat preventieve projecten en taken uit (zie hiervoor de paragrafen 'Wat doen we al aan preventie' in de volgende hoofdstukken). De komende tijd gaan we kritisch kijken naar deze projecten en wat hun preventieve effect is. Waar nodig passen we deze projecten aan. Ook gaan we als gemeente onderzoeken wat we anders kunnen doen. In de volgende paragrafen noemen we enkele voorbeelden.

3.4.2 Levensgebeurtenissen

Iedere inwoner krijgt te maken met gebeurtenissen die een grote impact kunnen hebben. Er zijn voorspelbare levensgebeurtenissen, bijvoorbeeld een kind wat van het basisonderwijs overstapt naar het voortgezet onderwijs. Maar ook onvoorspelbare levensgebeurtenissen: het overlijden van een dierbare of het verbreken van een relatie. Zowel voorspelbare als onvoorspelbare levensgebeurtenissen kunnen grote gevolgen hebben. Als gemeente moeten we hier meer op inspelen.

3.4.3 Vindplaatsgericht signaleren van problemen en bereiken van inwoners

Het is al eerder genoemd maar een belangrijke stap die we moeten gaan zetten is investeren in het signaleren van problemen en het bereiken van inwoners met deze problemen. We richten ons op de vindplaatsen voor signalen. Dit gaan we doen door de methodiek 'vindplaatsgericht werken' toe te passen. Dit is een methodiek waarbij hulpverleners actief naar buiten treden en op een proactieve manier contact leggen met mensen die wellicht hulp behoeven maar die zelf niet om hulp vragen of geen (adequate) hulp krijgen. Dit betekent dat we structureel en frequent aanwezig willen zijn op plaatsen waar inwoners aanwezig zijn. Door het zo vroeg mogelijk signaleren van ondersteuningsvragen en hiermee gezamenlijk aan de slag te gaan willen we voorkomen dat vragen problemen worden. Doel is om zoveel mogelijk vragen binnen de 0e lijn te behandelen zodat er minder beroep gedaan hoeft te worden op de 1e en 2e lijn.

Denk bijvoorbeeld aan schuldenproblematiek, veel mensen trekken bijvoorbeeld pas aan de bel wanneer de schulden de pan uitrijzen. Ze schamen zich vaak voor hun schulden. Hetzelfde speelt bij echtscheidingen in gezinnen met (jonge) kinderen. Het uit elkaar gaan van ouders heeft veel impact op kinderen. Bij beide genoemde maatschappelijke problemen kunnen wij meer doen om deze problematiek te signaleren en deze inwoners te bereiken. Wanneer inwoners bijvoorbeeld moeite hebben in met het betalen van hun gemeentelijke belastingen. Dit signaal zou bij de gemeente binnen kunnen komen. Hierna kan er contact opgenomen worden met de inwoner om aan te geven wat er mogelijk is aan ondersteuning. Ook wordt bij de gemeente gemeld wanneer stellen gaan scheiden of uit elkaar gaan. Bij gezinnen met (jonge) kinderen kan dan een informatiepakket worden verstrekt aan de ouders hoe zij de scheiding voor hun kinderen zo goed mogelijk kunnen regelen.

Ook gaan we intensiever een signaleringsnetwerk opzetten waarbij ook sportverenigingen, scholen en de Sociale Dorpsteams betrokken zijn om bijvoorbeeld kindermishandeling te voorkomen. Ook sporttrainers kunnen signalen oppikken van een kind waarbij het thuis niet goed gaat. Weet hij dan waar hij terecht kan met zijn vragen? Sport is sowieso een belangrijk middel om te werken aan preventie voor zowel jong en oud.

3.5 Risico en randvoorwaarde

We moeten er ons van bewust zijn dat preventie niet alleen binnen het sociaal domein gerealiseerd wordt. Ook het ruimtelijke domein draagt daar aan bij. Het gaat immers niet alleen om voorzieningen in het sociaal domein, welzijn, sport of cultuur. Juist ook de voorzieningen in het ruimtelijk domein maken hier onderdeel van uit en kunnen bijdragen aan preventie. Vandaar dat deze nota ook in samenhang met de Omgevingsvisie moet worden bekeken en ontwikkelingen in het ruimtelijke domein ook vanuit de invalshoek van preventie moeten worden bekeken.

Als voorbeeld denk we de kwaliteit van de buitenruimte. Een goede toegankelijkheid is essentieel voor al onze inwoners en is een voorwaarde om eenzaamheid te voorkomen. Ook biedt dit gelegenheid tot ontmoeten, spelen en bewegen.

3.6 Participatief traject

We gaan een participatief traject doorlopen met onze inwoners, maatschappelijke partners en verenigingen, om vorm te geven aan preventie op de verschillende thema's. Op deze manier komen we tot preventieve initiatieven. Hierin trekken wij op met onze collega's van de omgevingsvisie, dorpsgericht werken en openbare ruimte. Zie hiervoor het volgende hoofdstuk.

4 Participatief traject

4.1 Relatie naar omgevingsvisie, visie op dorpsgericht werken en Plan Dorpsgerichte Inrichting Openbare Ruimte

Met een toekomstvisie voor Utrechtse Heuvelrug willen we, samen met inwoners, ondernemers en partners, vol vertrouwen huidige en toekomstige opgaven tegemoet kunnen treden. We maken deze visie door vier afzonderlijke trajecten te bundelen:

- De omgevingsvisie
- De visie en aanpak voor het versterken van preventie in het sociaal domein
- Plan Dorpsgerichte Inrichting Openbare Ruimte (DIOR)
- Het toekomstbestendig verankeren van dorpsgericht werken in de gemeentelijke organisatie en in de samenleving. Dit project levert geen fysiek resultaat op, maar wordt verweven in andere, lopende projecten.

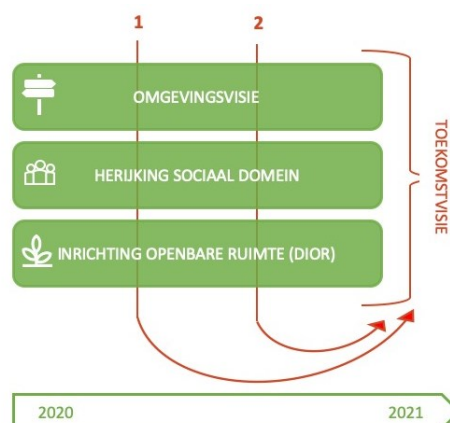
We vervlechten deze trajecten, daar waar mogelijk, op proces en inhoud tot een concrete en pragmatische toekomstvisie voor de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Op die manier zorgen we voor samenhang, voorkomen we dubbelingen en kunnen we een efficiënt participatieproces inrichten.

De resultaten worden in de loop van 2020/2021 opgeleverd en afzonderlijk vastgesteld. In het vierde kwartaal van 2021 wordt dan de strik met inleidende kop opgeleverd die de onderdelen samenbindt tot een toekomstvisie. In het proces worden steeds al de 'rode draden' hiervoor opgehaald.

Die rode draden zijn:

1. **INHOUDELIJK:** De drie vastgestelde kernprincipes van de Hoofdlijnen Omgeving:
 - Kwalitatief hoogwaardige leefomgeving;
 - Toekomstbestendige gemeente;
 - Vitale dorpen
2. **WERKWIJZE EN ROLLEN IN DE NETWERKSAMENLEVING:** De rol van de overheid bij:
 - het streven naar vitale dorpen en vermaatschappelijking;
 - het omgaan met concrete activiteiten en initiatieven

We baseren ons daarbij op de visie op dorpsgericht werken en de gemeentelijke rollen (faciliteren, uitvoeren, regisseren) in het gemeentelijk organisatieplan (2016)

4.2 Hoe krijgt de participatie vorm?

De trajecten zullen in beginsel allemaal een combinatie van participatie en professionele expertise inzetten om tot hun resultaten te komen. Vanuit de toekomstvisie wordt die participatie, waar het de afzonderlijke trajecten niet vertraagt of belemmert, vervlochten. We werken hierin volgens het 'trechtermodel', dus van grof naar fijn. De procesaanpak voor de Omgevingsvisie is hierin leidend⁷. Het is van belang dat de afzonderlijke trajecten ook kunnen blijven focussen op hun eigen resultaat, daarom houden we de mogelijkheid open om ook nog aparte, niet-vervlochten sessie te organiseren.

De oorspronkelijke participatieopzet voorzag in een reeks gemeentebrede bijeenkomsten in mei en juni van dit jaar, om van daaruit in het najaar verder te gaan inzoomen op de opgaven voor de dorpen. We werken hierin volgens het 'trechtermodel', dus van grof naar fijn. Door de coronacrisis hebben we deze aanpak deels moeten herzien.

De drie gemeentebrede bijeenkomsten, die meer gericht waren op het inpassen en combineren van de grotere, vaak strategische opgaven worden gecombineerd tot één digitale aanpak. Om de huidige, onzekere, situatie niet te veel van invloed te laten zijn op de uitkomsten zal deze aanpak niet in juni maar in september plaatsvinden. Deze digitale aanpak zal naar verwachting bestaan uit een combinatie van instrumenten waarmee we verschillende doelgroepen zo goed mogelijk proberen te bedienen (denk aan één of meerdere webinars, de bestaande Ervaringswijzerapp, online polls, wellicht ook briefkaarten). We hebben daarbij nadrukkelijk aandacht voor de oudere doelgroep of mensen die minder digitaal vaardig zijn. De uitkomsten daarvan verwerken we in een tussenproduct dat als basis dient voor het vervolg.

In het najaar hopen we het reguliere spoor weer op te pakken bij de dorpsgesprekken. Deze dorpsgesprekken zijn dorpsgericht van aard en richten zich vooral op het thema: hoe houden we dit dorp in de toekomst vitaal? Hier kan ook voorgesorteerd worden op concrete samenwerkingsafspraken.

In beeld ziet dat er als volgt uit:

⁷ zie hiervoor de RIB Omgevingsvisie van februari 2020

Of, in een weekplanning:

Wat?	Wanneer?
Dorpsgesprek Driebergen	10 maart
Ambtelijke voorbereiding	Nu t/m week 35
Digitale participatie	Week 36 t/m 38
Uitwerking voor raad	Week 39 en 40
Vorbereiden vervolg	Week 39 t/m 48
Dorpsgesprek 1	Week 49
Dorpsgesprek 2	Week 50
Dorpsgesprek 3	Week 3
Dorpsgesprek 4	Week 4
Dorpsgesprek 5	Week 5
Dorpsgesprek 6	Week 6
Uitwerking in eindproducten	Vanaf week 7

De participatie schuift ten opzichte van het oorspronkelijke plan op in het proces en nu komt er meer nadruk op de ambtelijke voorbereiding. Dat heeft gevolgen voor de aard van de gevraagde input. Deze zal voor het gemeentebrede onderdeel concreter en gericht van aard zijn. We zien de rol van de samenleving en organisaties hier vooral als “meedenken” of “coproduceren”. Bijkomend punt van aandacht hierbij is dat een digitaal traject minder ruimte voor dialoog en tussentijds bijsturing biedt dan een ‘echt’ gesprek. Ook dit willen we met een stevige voorbereiding ondervangen.

In de dorpsgesprekken en/of initiatieven die uit de dorpsgesprekken voortvloeien, kunnen we wellicht een stapje verder gaan: de rol van de samenleving verschuift dan naar die van samenwerkingspartner of zelfs initiator. Tijdens het participatieproces wordt aan de deelnemers uitgelegd dat niet bij nul wordt begonnen maar dat de raad inhoudelijke kaders heeft meegeven die de inhoudelijke basis vormen voor het participatieproces.

Deze momenten en vormen zijn niet in beton gegoten. Het is momenteel vanwege de crisis nog onduidelijk hoe en in welke vorm participatie precies plaats kan vinden. Ook kunnen vanuit de digitale aanpak behoeften voor het vervolg naar voren komen die we nu nog niet in beeld hebben, of kan het nodig zijn voor de projectleiders om extra sessies te organiseren om tot een goed resultaat voor hun eigen onderdeel te komen.

5 Financiën & participatief traject

5.1 Van innovatiebudget naar preventiegelden

Binnen programma 5 zetten wij innovatiemiddelen in om de transformatie sociaal domein te faciliteren en verder aan te jagen. De komende jaren is hiervoor totaal beschikbaar:

- 2020: € 700.000
- 2021: € 700.000
- 2022: € 600.000
- 2023: € 600.000
- 2024: € 600.000

De afgelopen jaren deden wij binnen het programma transformatie sociaal domein ervaring hiermee op. Wij merkten dat deze innovatiemiddelen een goede manier zijn om de transformatie op gang te helpen.

Omdat wij investeren in preventie maken we een deel van het innovatiebudget vrij voor preventiegelden. Hiervoor reserveren we in 2020 en 2021 € 170.000 van het innovatiebudget. Voorafgaand aan 2022 wordt opnieuw bekeken welk bedrag hiervoor nodig is. Met dit geld investeren wij in initiatieven die bijdragen aan preventie in de eerder genoemde thema's. Deze initiatieven komen voort uit het participatieve traject.

5.1.1 Een kader voor de preventiegelden

Bij het bepalen of een initiatief in aanmerking kan komen voor budget vanuit de preventiegelden hanteren wij een kader. Op deze manier hebben wij een objectieve, transparante meetlat ontwikkeld voor het inzetten van de preventiegelden. En kunnen wij achteraf toetsen of het initiatief heeft bijgedragen aan preventie.

Ieder nieuw initiatief kan in aanmerking komen voor financiering met preventiegelden als het voldoet aan de volgende voorwaarden:

- Komt zonder gemeentelijke (financiële) bijdrage niet van de grond
- Draagt bij aan de beweging van transformatie en preventie
- Vindt plaats in de gemeente Utrechtse Heuvelrug
- Voldoet aan de geldende kwaliteitseisen
- Werkt samen met lokale basisinfrastructuur en in ieder geval met de Sociale Dorpsteams.
- Onderschrijft de gemeentelijke invulling van de transformatie en preventie.
- Vult een (aangetoond) hiaat in (zie afbeelding 4).

Afb. 4 Voorwaarden initiatief preventie

Een initiatief is altijd begrensd in tijd en in geld. Bij start van het initiatief spreken we af wat de doelen zijn die bereikt moeten worden en welke evaluatiemomenten en evaluatiegronden er zijn. Dit verschilt per initiatief. Wanneer een initiatief is afgerond is er een mogelijkheid om deze structureel te financieren.

Hiervoor zijn de volgende afwegingen van belang:

- inhoudelijke evaluatie
- business-case (is het mogelijk een financiële vertaling te maken van de resultaten?)
- de raad besluit budget beschikbaar te stellen vanuit programma 5 (Wmo-budget en jeugdzorg budget)

Bij de start van het initiatief is het belangrijk dat de gemeente realistische verwachtingen bij de initiatiefnemer wekt over de eventuele structurele subsidie. Het kan zijn dat gemeente na evaluatie besluit de opdracht uit te zetten door middel van aanbesteding.

Deel II

6 Het gewone leven

6.1 De welzijnsopdracht van de Stichting Sociale Dorpsteams

Op 1 juli 2017 is de Stichting Sociale Dorpsteams opgericht. Naast de toegang heeft de stichting ook een opdracht de welzijnsfunctie uit te voeren door middel van de sociaal makelaars en het jongerenwerk. In dit hoofdstuk gaan we in op de visie op welzijn en de rol van de sociaal makelaars en jongerenwerkers hierin.

6.2 Visie op welzijn

Onze gemeente kenmerkt zich door zeven dorpen, met een eigen identiteit. In de dorpen is een sterke sociale structuur aanwezig en veel vrijwilligersparticipatie. Daarom gaan wij in onze visie op welzijn uit van de eigen kracht van inwoners. Wij geloven dat inwoners heel goed in staat zijn om zelf hun leven vorm te geven. Wij denken dat inwoners daarbij de hulp van ons als gemeente over het algemeen helemaal niet nodig hebben en ook niet waarderen. Onze inwoners zijn in staat om als zelfstandige mensen hun leven volgens eigen normen en waarden vorm en zin te geven. Daarbij is de sociale omgeving (gezin, familie, vrienden, straat, buurt, school, vereniging, kerk) van groot belang. Binnen de sociale omgeving komen inwoners tot hun recht.

Welzijn betreft alle inwoners van onze gemeente: inwoners met én zonder hulpvraag; gezonde mensen én patiënten; ouders/kinderen met én zonder hulpvraag; werkenden én werkzoekenden. Iedereen moet zich kunnen welbevinden in onze gemeente en mee kunnen doen aan de samenleving. Vaak gebeurt dit zonder dat wij ons hierin mengen. Veel inwoners vinden zelf hun weg in de samenleving. Ook is het niet zo dat bijvoorbeeld mensen met een beperking automatisch een hulpvraag hebben, terwijl gezonde mensen geheel zonder vraag zouden zitten (bijvoorbeeld: een aan een rolstoel gebonden inwoner kan prima meedoen in de samenleving, terwijl misschien een gezond stel, waarbij een van beiden een baan verliest, geheel in de problemen kan komen met alle hulpvragen van dien).

6.2.1 De kracht van welzijn

We realiseren ons dat er soms momenten zijn, dat het inwoners niet lukt om op eigen kracht of met hulp van de sociale omgeving mee te blijven doen. Dan willen we de kracht van welzijn aanspreken, zodat inwoners geholpen worden om mee te blijven doen. Hierbij is het van wezenlijk belang dat er een sterke lokale sociale structuur aanwezig is. Deze structuur noemen we het 'het gewone leven'. Op dit niveau gebeurt al heel veel om het welzijn/welbevinden van inwoners te bevorderen, zonder dat wij daarin actief ingrijpen.

In deze omgeving is een scala aan collectieve voorzieningen, die inwoners gebruiken om hun leven vorm, inhoud en zin te geven. Hierbij kan gedacht worden aan (brede) scholen, kinderopvang, arbeidsmarkt, maar ook aan maatschappelijke organisaties in de brede zin: alle organisaties, die bijdragen aan het welzijn/welbevinden van inwoners.

Afb. 5 De piramide van eigen kracht

Bijvoorbeeld sportverenigingen, bibliotheken, kerken, cultuurhuizen, scouting, enzovoorts. Deze organisaties hebben een belangrijke taak in het bevorderen van eigen kracht. Zij organiseren op dorpsniveau sociale samenhang en zorgen ervoor dat de inwoners participeren. Signalering, preventie en activering zijn hierbij belangrijke instrumenten. Dorpsgericht werken is hier het uitgangspunt. De kracht van welzijn ligt vooral in het onderste deel van de piramide en focust zich op collectieve voorzieningen.

Door in te zetten op het versterken van die brede lokale sociale structuur (de sociale basis), kunnen inwoners blijven meedoen aan de samenleving. Waar dit niet automatisch gebeurt, werken de sociaal makelaars en de jongerenwerkers aan het versterken van het groene domein ofwel de sociale basis.

In een sterke lokale sociale basis zijn vrijwilligers het cement; zij organiseren op vrijwillige basis heel veel activiteiten en ontplooiën initiatieven. Dit kan ook gebeuren zonder tussenkomst van bijvoorbeeld de sociaal makelaar (stel dat iemand een keer per week een middag op de dementerende buurman past, zodat de buurvrouw er even tussenuit kan; of een vrijwilliger in de sportkantine van de voetbalvereniging). Als gemeente vinden we de vrijwilligers van zodanig belang in het groene domein, dat we daarin actief willen investeren. Hierin heeft de sociaal makelaar een belangrijke rol. Zij matchen de vraag en aanbod van vrijwilligers (op maat en rekening houdend met vaak kortdurende inzetbaarheid van vrijwilligers).

Daarnaast investeren we in aanbod, dat niet vanzelf tot stand komt: Hierbij denken we aan het aanbieden van ondersteuning (bijvoorbeeld cursussen e.d.) voor het zwaardere vrijwilligerswerk. Het gaat hierbij steeds wel om maatwerk, waarbij goed gekeken wordt wat de vrijwilliger precies nodig heeft.

Ook mantelzorgers hebben onze speciale aandacht, zodat we via informele zorg voorkomen dat zij overbelast raken en niet langer voor hun naaste kunnen zorgen.

Als we merken dat inwoners (ondanks alle inzet op het gewone leven) toch dreigen uit te vallen (en niet langer mee kunnen doen aan de samenleving), dan bieden we vanzelfsprekend toegang tot zorg. Dit moet echter een laatste vangnet zijn, en niet (zoals nu nog vaak het geval is) een voorziening waar men hoe-dan-ook recht op heeft.

6.3 De rol van de gemeente

Als gemeente hebben we in het gewone leven een terughoudende rol. De eigen kracht van inwoners zorgt ervoor dat ze uitstekend deelnemen aan de samenleving en mee kunnen doen. We zien voor onszelf wel een regisserende rol (zorgen dat organisaties elkaar weten te vinden en vraag- en aanbod gekoppeld wordt). We doen dit niet zelf, maar leggen een opdracht neer in het maatschappelijke veld.

Daarnaast hebben we een faciliterende rol, bijvoorbeeld in onze subsidierelatie met een heel aantal maatschappelijke organisaties in de brede zin van het woord. Ook hier zijn we niet zelf actief, maar stimuleren met onze subsidie dat inwoners bijvoorbeeld gaan of blijven sporten, plezier hebben in lezen of vrijwilligers worden bij een toneelvereniging.

6.4 Wat willen we bereiken?

Met welzijn willen wij de volgende doelen bereiken:

- Versterken van zelfredzaamheid
- Versterken van sociale samenhang
- Versterken van participatie
- Verschuiving van formele naar informele zorg

Welzijn vormt de basis voor de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. Door het versterken van de zelfredzaamheid, sociale samenhang en participatie, kunnen inwoners op eigen kracht mee blijven doen in de samenleving. Dit zijn nu juist de kerncompetenties én de kracht van welzijn. Welzijn is nodig om de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet te kunnen realiseren.

Welzijnswerk doet dit door het vroegtijdig signaleren, benoemen en beantwoorden van vragen vanuit de samenleving. Hierdoor wordt voorkomen dat problemen zich verergeren, waardoor later in het proces zwaardere hulp/zorg moet worden ingezet. Welzijn sluit dus erg mooi aan in de focus op preventie die wij gaan inzetten.

Hierbij hebben wij bijvoorbeeld aandacht voor mantelzorgers en initiatief nemende inwoners. In het gewone leven vinden wij het belangrijk om eenvoudige mantelzorgondersteuning te bieden. Hiermee proberen we mantelzorgers al in een vroeg stadium te ontlasten waar mogelijk, zodat opschaling naar intensievere ondersteuning voorkomen wordt. Hierbij zien we een belangrijke rol voor de makelaarsfunctie, die mantelzorgvragen kan koppelen met het aanbod van vrijwilligers.

Bij initiatief nemende inwoners kan gedacht worden aan vrijwilligers, die met hun vragen en initiatieven (aanbod) ergens terecht kunnen. Het gaat hierbij niet alleen om zorgvragen, maar ook om vragen op het gebied van sociale samenhang, dorpsinitiatieven etc.

Inwoners doen mee op eigen kracht, eventueel met hulp van de sociale omgeving. Dit vindt plaats in 'het gewone leven'.

We verwachten van inwoners dat ze in eerste instantie zorgen voor zichzelf en voor elkaar en zich af en toe in willen zetten voor anderen in hun omgeving. Daar ben je elkaars familie, buren en vrienden voor. We vertrouwen op de eigen kracht van de inwoners en de kracht van hun sociale netwerken.

Mocht dit niet lukken, dan wordt de kracht van Welzijn aangesproken, door middel van laagdrempelige, kleinschalige, collectieve welzijnsvoorzieningen.

Om deze reden willen wij ook inzetten op de verschuiving van formele naar informele zorg. Door de focus op preventie en het versterken van de sociale basis willen we de ontwikkeling inzetten dat onze inwoners minder snel belanden in een individuele voorziening. Hierin zien we ook ruimte voor onze vrijwilligers. Welke ondersteunende taken kunnen zij bijvoorbeeld overnemen in de formele zorg?

6.4.1 Hoe willen we onze doelen bereiken?

Een sterke lokale sociale structuur is noodzakelijk om onze doelen te bereiken. Alleen met een sterke structuur kunnen we garanderen dat iedereen blijft meedoen en kunnen we in een vroegtijdig stadium voorkomen dat later opgeschaald moet worden naar zwaardere zorg (preventie). Zoals genoemd willen we inzetten op preventie. Hierin zouden wij graag willen zien dat de welzijnstak van de stichting meer aandacht besteedt aan preventieve activiteiten. Dit betekent mogelijk voor 2021 een andere invulling van de welzijnsopdracht en andere werkzaamheden voor de sociaal makelaars en jongerenwerkers. Uiteraard voeren wij hierover het gesprek met de stichting wat hierin nodig is. En zijn de uitkomsten van het participatief traject hierbij ook van belang.

Op dit moment hebben de sociaal makelaars en jongerenwerkers de volgende taakomschrijving:

De sociaal makelaars

De sociaal makelaars hebben als taak het stimuleren en mogelijk (laten) maken van zelfredzaamheid, ontmoeting en participatie van inwoners. De sociaal makelaars maken de creatie en realisatie van ontmoetingsmogelijkheden mogelijk alsmede activiteiten die de zelfredzaamheid van inwoners bevorderen, ontmoeting stimuleren en hun participatie in de samenleving stimuleren.

Door de ontwikkeling in de samenleving, waarbij mensen langer thuis blijven wonen en waarbij meer aangesloten wordt op de eigen kracht van inwoners alvorens professionele hulp/zorg kan worden geboden, krijgen vrijwilligers een nog prominentere plaats in de keten van welzijn en zorg. De sociaal makelaars ondersteunen daarom vrijwilligersorganisaties.

Wij willen gaan onderzoeken of de sociaal makelaars een gedeeltelijk andere invulling kunnen gaan geven aan hun rol. Hierbij willen wij kijken welke hiaten wij nog zien in de ondersteuning van de individuele inwoner. De verbindende rol die de sociaal makelaars hierin uitvoeren blijft belangrijk. Hierdoor spelen zij ook een rol in de verschuiving van formele naar informele zorg. Om dit goed te kunnen uitvoeren is het voor de sociaal makelaars noodzakelijk dat ze goed op de hoogte zijn van wat er aan voorzieningen en aanbod in de gemeente aanwezig is.

Jongerenwerkers

Met jongerenwerk zetten we voor inwoners onder de 23 jaar in op het versterken van (preventieve) algemene voorzieningen op het gebied van het bevorderen van ontmoeting in de dorpen, het zorgen dat alle jongeren onbeperkt mee kunnen doen en het bevorderen van de arbeidsparticipatie. Dit doen we door het bieden van een goede infrastructuur op het gebied van jongerenwerk.

De belangrijkste doelgroepen zijn 12 tot 15 jaar en 15 tot en met 18 jaar.

Jongerenwerkers fungeren als spil en verbinder voor de jeugd. Zij zijn een belangrijk instrument om jongeren te betrekken bij de samenleving op verschillende manieren. De jongerenwerkers werken zowel locatie gebonden als ambulante.

Binnen het jongerenwerk is plaats voor verschillende subculturen, waarbij een onderdeel van de opdracht is om deze subculturen met elkaar in contact te brengen. De jongerenruimtes zijn geopend afhankelijk van de behoefte van jongeren, de beschikbaarheid van vrijwilligers en actuele kwesties die aan de orde zijn binnen de jongerengroepen.

6.4.2 Waar investeren we in om onze doelen te bereiken

Als gemeente investeren we in de volgende zaken:

1) Intensieve samenwerking van en met de ketenpartners

De afgelopen jaren is hier op ingezet maar dit blijft een punt van aandacht. Het kan nog steeds zo zijn dat elke partner bezig is op zijn eigen terrein. Wij vinden het belangrijk dat er communicatie is tussen de diverse partners, waarbij vragen niet alleen zelf worden beantwoord, maar dat er adequaat wordt doorverwezen naar de juiste instantie. Integraal werken is hierbij het centrale thema. Denk bij deze ketenpartners ook aan zorgverzekeraars en zorgaanbieders.

2) Vrijwilligers

Het is al eerder genoemd maar vrijwilligers zijn het cement in de sociale samenhang van de samenleving. Hierin investeren we door actieve bemiddeling van vrijwilligers (via de makelaarsfunctie), waarbij vraag en aanbod van vrijwilligers worden gematcht (op maat en ook kortdurend, zodat het aansluit bij de (beperkte) beschikbaarheid van vrijwilligers. Daarnaast zal bij zwaardere vrijwilligerstaken een ondersteuningsaanbod op maat worden geboden, waardoor vrijwilligers hun rol kunnen blijven oppakken. En is ruimte om aan deskundigheidsbevordering te doen als vrijwilliger wanneer dit nodig mocht zijn.

3) Eenvoudige mantelzorgondersteuning

Hierbij moet gedacht worden aan informele zorg/respijtzorg, om te voorkomen dat mantelzorgers overbelast raken en hun zorgtaken voor (meestal) naaste familieleden/partners niet meer kunnen vervullen.

Daarnaast dragen de sociaal makelaars bij aan het realiseren van gemeentelijke beleidsdoelen op het terrein van mantelzorg. De ondersteuning van mantelzorgers is van groot belang om overbelasting te voorkomen. De sociaal makelaars dragen bij aan preventie door middel van maatwerk in de collectieve ondersteuning; dit zorgt er voor dat mantelzorgers beter en langer in staat zijn de mantelzorg vol te houden en dat voorkomt een beroep op zwaardere zorg. De sociaal makelaars van de stichting hebben de taak om met inwoners en (maatschappelijke) organisaties op het terrein van zorg en welzijn nieuwe collectieve voorzieningen te ontwikkelen om de draagkracht van mantelzorgers te vergroten. En zoals gezegd onderzoeken we of de sociaal makelaars zich ook kunnen inzetten voor de individuele mantelzorger. Wat heeft deze individuele mantelzorger nodig om zijn taak goed vol te houden. Een belangrijk punt van aandacht hierbij is de werkende mantelzorger. Wij willen bereiken dat er meer begrip komt voor de mantelzorger op de werkvloer.

6.5 Inclusief beleid

Sinds 2018 is de gemeente Utrechtse Heuvelrug koploper implementatie VN verdrag handicap. Dit betekent dat we deel uitmaken van een landelijk netwerk van gemeenten die bezig zijn met dit onderwerp en hier hard aan werken. Om handen en voeten te geven aan dit verdrag is een Lokale inclusie agenda 'Vanzelfsprekend meedoen' in 2017 opgesteld. Belangrijke thema's uit deze agenda zijn: bewustwording, werken met een beperking, sport, sociale, digitale en fysieke toegankelijkheid en vrije tijd.

6.6 Wat doen we al aan preventie?

6.6.1 Welzijnswerk en preventie

De kerncompetenties van welzijnswerk zijn: vroegtijdig signaleren, benoemen en oplossen van vragen en/of problemen van inwoners. Hierdoor draagt welzijn er in grote mate aan bij dat iedereen op eigen kracht mee blijft doen. Daarbij wordt voorkomen dat problemen verergeren, waardoor later in het proces zwaardere hulp of zorg moet worden ingezet (preventieve functie van welzijnswerk). Uiteindelijk zou hierdoor de vraag naar het blauwe en rode niveau van de piramide moeten afnemen. Welzijnswerk biedt hierdoor een uitgelezen kans om te intensiveren in preventie.

6.6.2 Subsidie

Ook subsidiëren we een aantal partijen die zich inzetten rondom mantelzorgers en ouderenwerk. Denk hierbij aan Handjehelpen⁸ en Humanitas⁹. En subsidiëren we de inzet van Buurtsportcoaches die zich bezighouden met JOGG¹⁰ activiteiten.

6.6.3 Signaleringsnetwerk per gebied

Er zijn signaleringsnetwerken voor de volgende gebieden ontwikkeld:

- 1) Doorn, Maarn en Maarsbergen
- 2) Driebergen
- 3) Leersum, Amerongen en Overberg

Om de 6 weken komen in de dorpen netwerkpartners¹¹ bijeen om de ontwikkelingen en signalen te bespreken. Dit gebeurt op algemeen dorps- en op casusniveau.

⁸ Handjehelpen realiseert een koppeling tussen een cliënt met een hulpvraag aan een vrijwilliger of stagiair.

⁹ Humanitas biedt hulp bij thuisadministratie, legt vriendschappelijke huisbezoeken af en steunt bij rouw.

¹⁰ Jongeren Op Gezond Gewicht

¹¹ De netwerkpartners zijn: consultants van het Dorpsteam, wijkagenten, zorgpartners, woningbouw. Er wordt gewerkt om ook scholen hierbij te laten aansluiten. In Driebergen is ook informele zorg aangesloten op het signaleringsnetwerk.

7 Toegang & Collectieve voorzieningen

7.1 De toegang: Sociale Dorpsteams

Wij hebben de toegang tot zorg en ondersteuning georganiseerd in onze Sociale Dorpsteams en maken geen onderscheid tussen de Jeugdwet en Wmo. Inwoners stellen hier zowel enkelvoudige- als meervoudige vragen (zie afbeelding 5 voor een schematische weergave van de toegang).

De Sociale Dorpsteams werken breed, hiermee bedoelen wij dat zij inwoners in alle leeftijden bedienen (0-100 jaar). Inwoners kunnen in hun eigen dorp terecht bij de Sociale Dorpsteams met hun vraag om ondersteuning. De vragen kunnen telefonisch, via de website of tijdens inloopuren worden gesteld. De Sociale Dorpsteams werken dichtbij, laagdrempelig en integraal. Uitzondering hierop is de toegang tot de Participatiewet en de Schuldhulpverlening. Deze is regionaal georganiseerd in de Regionale Dienst Werk en Inkomen Kromme Rijn Heuvelrug (RDWI).

In de Sociale Dorpsteams werken mensen met expertise op diverse terreinen. De teams bestaan uit verschillende generalisten die elk hun eigen expertise meebrengen. In de teams zijn in ieder geval de expertises welzijn, Wmo, bemoeizorg, opvoeden en opgroeien en werk en inkomen aanwezig. De consultants zijn niet verbonden aan aanbieders die ondersteuning leveren en werken vanuit hun professionele onafhankelijkheid.

Bij een hulpvraag van een inwoner wordt een integrale afweging gemaakt. Daarbij wordt eerst bekeken wat de inwoner zelf kan (eigen kracht) en wat in het sociale netwerk kan worden opgelost. Wanneer dat nodig is worden passende vormen van ondersteuning en zorg in het formele netwerk gezocht. Maatwerk en integraliteit staan daarbij voorop.

Wanneer specialistische kennis binnen de Sociale Dorpsteams ontbreekt, kunnen de consultants een beroep doen op expertise van buiten de Sociale Dorpsteams, zoals het regionale Doorbraakteam¹² of ingekochte sociaal-medische advisering.

7.1.1 Werkwijze Sociale Dorpsteams

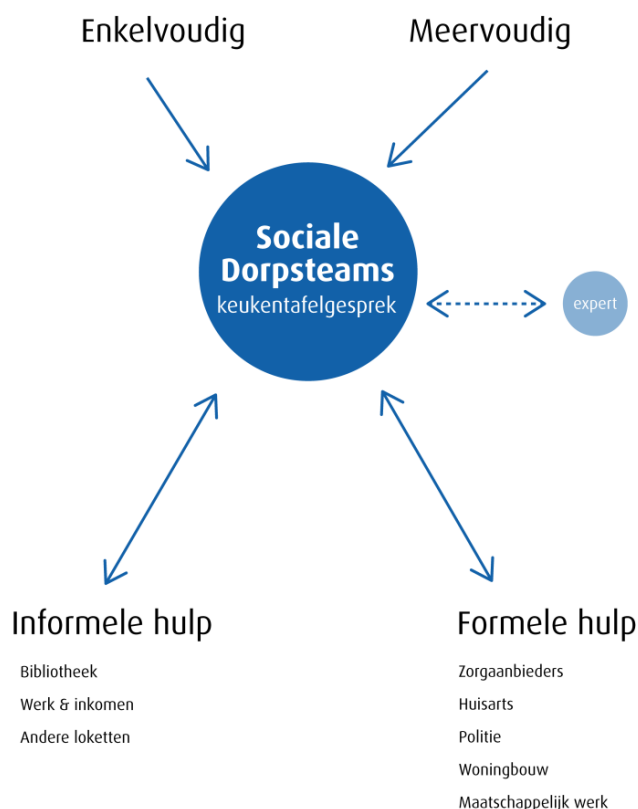
Ieder team werkt met dezelfde vraagverhelderingsmethodiek (het Gesprek). Bij deze vraagverheldering worden alle levensdomeinen betrokken. Hierbij hanteren wij de methodiek één gezin, één plan, één regisseur. In de Sociale Dorpsteams wordt een inschatting gemaakt van

¹² In het regionaal Doorbraakteam worden die casussen behandeld waarvan het wel duidelijk is wát de jeugdige en/of het gezin nodig heeft, maar waarbij dat niet of niet tijdig te realiseren valt. Dit is bijvoorbeeld terug te zien in meerdere tevergeefse aanmeldingen, wachttijden of het niet kunnen vinden van passende hulp. In het regionaal doorbraakteam wordt op een andere manier gezocht naar mogelijkheden, innovatief en soms ook buiten de kaders van de reguliere jeugdhulpverlening.

de ernst en de mogelijke risico's van een bepaalde vraag en zo nodig wordt snel ondersteuning ingezet. Daarnaast gelden de volgende uitgangspunten:

- Een inwoner krijgt altijd een vaste consulent als contactpersoon.
- Gesprekken vinden in principe thuis plaats. De Dorpsteams werken nauw samen met het onderwijs en relevante maatschappelijke ketenpartners.
- Inwoners hebben zelf de regie op het ondersteuningsplan. Ze bespreken met de consulenten in de Sociale Dorpsteams het plan dat ze gemaakt hebben of ze maken samen met de consulent een plan.
- De consulenten in de Sociale Dorpsteams geven een advies voor de door de gemeente bekostigde ondersteuning uit de Wmo en de Jeugdwet en ze hebben de coördinatie op de ingezette zorg¹³. De beschikkingen worden afgegeven door de gemeente.
- Als dat wenselijk is, bieden de Sociale Dorpsteams ondersteuning op de regie op het plan, volgens de (regionale) afspraken met het veld over coördinatie van zorg. Als er sprake is van (signalen van) onveiligheid in een gezin, wordt er samengewerkt met Samen Veilig Midden-Nederland.
- De Sociale Dorpsteams hebben een goede regeling voor privacy, bezwaar en beroep en een goede klachtenregeling. De gemeente heeft een onafhankelijk vertrouwenspersoon.

Vragen

Afb. 5 De toegang

¹³ Coördinatie van zorg: de consulenten bewaken of de doelen van ingezette zorg en ondersteuning behaald worden.

7.1.2 Basishulp

In de beleidskeuzen sociaal domein, die we voor de transitie opstelden, vonden we het belangrijk dat de Sociale Dorpsteams zelf geen hulpverlening zouden bieden. In het kader van de Taskforce sociaal domein hebben we voor het verlenen van lichte vormen van basishulp dit principe losgelaten. Om de instroom naar relatief dure formele zorg te beperken zijn we in de vorm van pilots gestart met het aanbieden van vormen van lichte ondersteuning door de Sociale Dorpsteams zelf. Het gaat daarbij om lichte opvoedondersteuning, ondersteuning tijdens echtscheidingsproblematiek en sociale vaardigheidstrainingen aan voor jeugdigen. Ook hebben we met de implementatie van het project Coördinatie van Zorg regionaal afgesproken dat de consulent uit het Dorpsteam waar mogelijk zelf hulp verleent en de regisseur is wanneer aanvullende hulp nodig is. We zullen daarom de pilots evalueren op de effecten en de resultaten hiervan meenemen in lokale en regionale ontwikkelingen.

7.1.3 Inzicht in algemene voorzieningen en initiatieven

De Sociale Dorpsteams worden benaderd door vrijwilligers, inwoners of maatschappelijke organisaties met allerlei vragen over het lokale aanbod aan (algemene) voorzieningen en initiatieven. Op dit moment hebben we een dergelijk inzicht onvoldoende en is dit niet compleet. Voor de Sociale Dorpsteams is het daarom lastig om met deze vragen om te gaan. Om hierin de Dorpsteams te faciliteren gaan we onderzoeken of wij een dergelijk inzicht kunnen creëren. Hierin wordt ook een overzicht meegenomen van lokaal gecontracteerde aanbieders.

7.1.4 Bemoeizorg

Wij realiseren ons dat niet iedereen die mogelijk wel ondersteuning nodig heeft, zelf zijn vraag stelt. Het oppikken van zorgelijke signalen is een taak voor alle professionals die bij inwoners komen. Ook als een inwoner zich zorgen maakt om een ander, moet hij deze zorg kunnen melden.

Wij hebben daarom het meldpunt Zorg en Overlast ondergebracht bij de Sociale Dorpsteams en consulenten bemoeizorg in de Sociale Dorpsteams opgenomen. Deze consulenten proberen in contact met inwoners te komen om passende ondersteuning te organiseren.

Gezien de aanwezige expertise op dit terrein hebben we ook de meldfunctie voor subacute en niet acute zorg vanuit de Wet verplichte ggz bij de Sociale Dorpsteams ondergebracht.

7.1.5 Dienstverleningsconcept

Het dienstverleningsconcept (mDienstverlening) van onze gemeente is modern, mobiel en voorziet in maatwerk. Zelfservice en zelfredzaamheid zijn daarin belangrijke pijlers. Als zelfservice en zelfredzaamheid niet geheel tot de mogelijkheden behoren is er "dienstverlening op maat".

We bieden eenvoudige, begrijpelijke, betrouwbare informatie aan onze inwoners, ondernemers, bezoekers, college en raad, én onze collega's. Die terug te vinden is en toegankelijk is volgens de geldende webrichtlijnen. Bij het aanbieden van onze digitale diensten staat het inwonersperspectief centraal. Voor inwoners met beperkte digitale vaardigheden of geen internet bieden we alternatieven aan o.a. in de vorm van "help en support". Hiervoor maken we gebruik van de digitale participatieladder.

Het concept is gebaseerd op de volgende indeling:

Modern: Zelf-service / toptaken, apps, RSS feeds

Mobiel: Dienstverlening onder handbereik, ingericht op gebruik via mobiele apparatuur
Maatwerk: Dienstverlening persoonlijk op maat en aan de balie (met afspraak)

Voor de toegang geldt dat de website (www.samenopdeheuvelrug.nl) bedoeld is om onze inwoners te informeren en informatie beschikbaar te stellen. De consultants van de stichting zijn het eerste aanspreekpunt voor onze inwoners. Inwoners kunnen hiervoor telefonisch contact opnemen.

7.1.6 Privacyprotocol

In de Sociale Dorpsteams is goed omgaan met de privacy van onze inwoners erg belangrijk. Dit wordt vastgelegd in een nieuw privacyprotocol wat op dit moment in ontwikkeling is. Bij de Sociale Dorpsteams leggen wij de regie op de ondersteuning die het gezin krijgt, in principe bij het gezin zelf. Men bepaalt zelf wie aan tafel komt om met het gezin te zoeken naar oplossingen. De inwoner bepaalt dus ook zelf wie zijn dossier mag inzien. Ook dit wordt meegenomen in de ontwikkeling van het privacyprotocol.

7.2 Collectieve voorzieningen

Collectieve voorzieningen worden gedefinieerd als het aanbod van diensten of activiteiten die toegankelijk zijn en gericht op maatschappelijke ondersteuning of participatie, zonder voorafgaand onderzoek naar de behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van de gebruikers.

Deze collectieve voorzieningen worden deels door de gemeente gefaciliteerd in het vorm van financiële bijdragen. Denk daar bij aan de diverse inlopen. Anderen worden door inwoners zelf of maatschappelijke organisaties in stand gehouden, bijvoorbeeld Maatje Mobiel.

7.3 Wat doen we al aan preventie?

7.3.1 Pilotproject Vroegsignalering Schulden

Het project Vroegsignalering Schulden is erop gericht om inwoners met (beginnende) schulden eerder in beeld te krijgen en hier proactief op in te spelen. Uit landelijke maar ook lokale analyses blijkt dat inwoners vaak pas aan de bel trekken en om hulp vragen wanneer schulden al problematisch zijn. Dit willen we voorkomen en preventief aanpakken door schuldsignalen in een vroeg stadium uit te wisselen en hulp aan te bieden. Samen met (lokale) partners wordt een werkwijze ontwikkeld waarbij de 'vroeg eropaf' aanpak, die in vele andere gemeenten al succesvol wordt uitgevoerd, de grootste inspiratiebron vormt. Het versterken van onderlinge samenwerking en het belang van onze inwoners staat centraal. In een convenant worden afspraken vastgelegd, ook om te voldoen aan de eisen van de AVG.

Naar verwachting zal de pilot rond de zomer van start gaan in de praktijk.

Het project sluit direct aan bij de vastgestelde doelen en afspraken conform de strategische kaders participatiewet 2020 – 2023 regio ZOU. Het is een regionale pilot, waarbij de Regionale Sociale Dienst de projectleidersrol krijgt zodra deze van start gaat. Bij succes wordt het project regionaal uitgerold en vormt de pilot in de Utrechtse Heuvelrug een blauwdruk voor andere gemeenten.

7.3.2 Een nieuwe uitvoeringspraktijk voor kwetsbare mensen met verward gedrag.

In dit project willen we een breed scala aan professionals leren werken volgens de stressorenaanpak om zo de ondersteuning te verbeteren aan kwetsbare mensen met verward gedrag. Het doel is om uit te gaan van de leefwereld van cliënten en een stabiele leefomgeving te

bevorderen voor kwetsbare inwoners. Op deze manier willen wij escalaties rondom verward gedrag verminderen en er voor zorgen dat minder mensen in de problemen komen.

7.3.3 Grip op geld

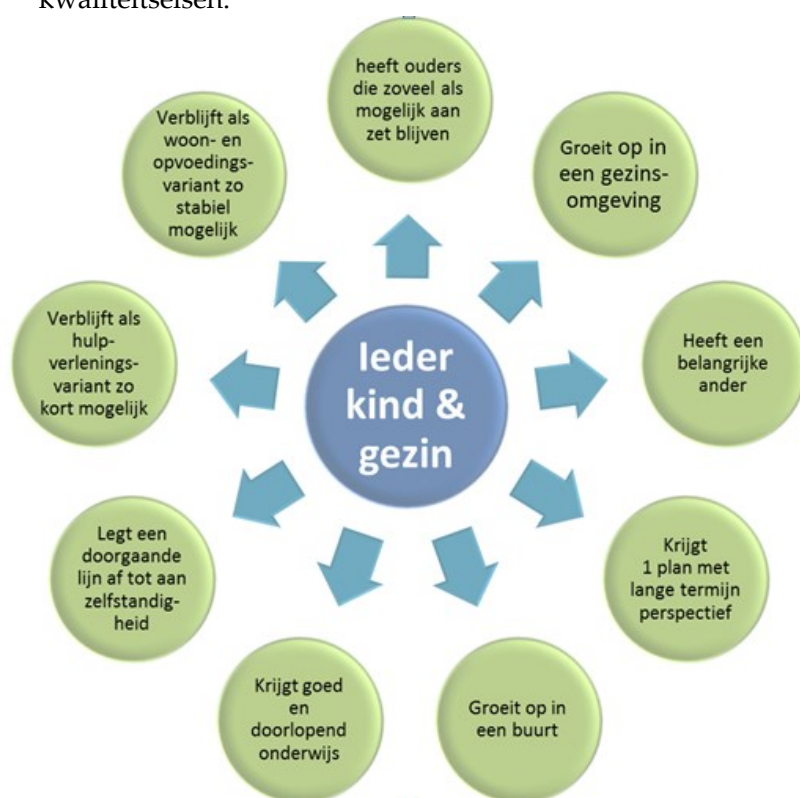
De Sociale Dorpsteams, Schuldhulpmaatje, Humanitas en de RSD zijn in Doorn en Driebergen 'Grip op Geldzaken' begonnen. Het is een inlooppunt voor inwoners met vragen over geld of (beginnende) geldproblemen of schulden. Dit werkt goed.

8 Individuele voorzieningen

8.1 Passende ondersteuning voor onze inwoners

Wij willen bereiken dat inwoners passende ondersteuning krijgen. Wij onderscheiden hierbij resultaat, tevredenheid en kwaliteitseisen.

- Wij vinden de ondersteuning van goede kwaliteit als de resultaten behaald zijn. Deze resultaten worden van te voren samen met de inwoner bepaald.
- Wij vinden het belangrijk dat de inwoner tevreden is met de geboden ondersteuning, dat de inwoner de ondersteuning ervaart als goed.
- Wij bepalen objectief waaraan goede ondersteuning moet voldoen en contracteren de aanbieders die deze zorg leveren aan onze inwoners op basis van vooropgestelde kwaliteitseisen.

Afb. 6 Regionale visie op jeugdzorg 'De Bollenplaat'

Regionaal hebben we een gezamenlijke visie op jeugdzorg vastgesteld, die in afbeelding 4 is gevisualiseerd. Daarbij geldt ook dat de zorg verplaatst en niet het kind. Veiligheid vormt de ondergrens.

8.2 Inkoop van ondersteuning vanuit de Wmo en Jeugdwet

De Wmo-producten van voor de transities (hulpmiddelen en huishoudelijke hulp) kopen we nog lokaal in, waarbij we wel op regionaal niveau samenwerken.

De Wmo-begeleiding en jeugdhulp kopen we regionaal in. Op 7 november 2019 is de Regionale Koers Inkoop Jeugdzorg en Wmo-begeleiding (2020-2025) in onze gemeente vastgesteld.

Beschermd wonen is vooralsnog ingekocht door centrumgemeente Utrecht.

8.3 Individuele ondersteuning vanuit de Participatiewet

De uitvoering van het grootste deel van deze taken hebben we ondergebracht bij de Regionale Dienst Werk en Inkomen (gemeenschappelijke regeling van de vijf gemeenten in de regio Zuidoost-Utrecht) en de BIGA. Op 7 november 2019 stelde onze gemeente de Strategische kaders Participatiewet 2020-2023 vast.

Door de huidige periode van hoogconjunctuur is een aanzienlijke krapte op de arbeidsmarkt ontstaan. Door deze toename aan werkgelegenheid is het aantal werkzoekenden fors afgenomen. Dit heeft tot gevolg dat het huidige bijstandsbestand vooral bestaat uit personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Voor de aanpak van deze populatie vormen de strategische kaders de hoofdlijnen. De uitwerking hiervan op zowel regionaal als lokaal niveau wordt op dit moment ontwikkeld.

8.4 Minimabeleid

In 2018 is het beleidsplan *Ruggensteun en Vangnet, Begeleiding naar werk, ondersteuning minima en schuldhulpverlening, 2016 – 2017* geëvalueerd en op basis hiervan zijn aanbevelingen gedaan voor 2019. In dit stuk baseren we ons op deze evaluatie en de ontwikkelingen uit 2019 rondom het minimabeleid.

Het hoofddoel van het beleidsplan geldt nog steeds: *Elke inwoner moet mee kunnen doen aan de samenleving. Een laag inkomen mag geen reden zijn om aan de kant te moeten staan.* Hierin zijn vier geldende doelen opgenomen. In dit stuk noemen wij de twee doelen rondom het minimabeleid.

Deze uitgangspunten blijven gelijk:

1. Meedoen stimuleren: we maken het inwoners mogelijk om met een regeling te sporten of deel te nemen aan culturele activiteiten. Inwoners die op zoek zijn naar (vrijwilligers)werk bieden we begeleiding. We compenseren inwoners met hoge zorgkosten, maar we hebben ook een regeling voor inwoners die kosten maken als mantelzorger.
2. Investeren in preventie: we bieden bij ingrijpende levensgebeurtenissen vroegtijdig ondersteuning en bieden informatie en advies om 'erger te voorkomen.'

8.4.1 Meedoen en stimuleren

We hebben diverse regelingen waarmee we inwoners in staat stellen om mee te doen aan activiteiten, het verenigingsleven of vrijwilligerswerk. De regelingen zijn bedoeld als stimulans, om inwoners met passende ondersteuning een "duwtje in de rug" te geven. We zien dat deze regelingen ondertussen aan bekendheid winnen en steeds vaker worden ingezet. Denk aan:

- *Jeugdfonds Sport en Cultuur* In 2019 zijn, net als in 2018, kinderen ondersteund die willen leszwemmen. Daarnaast zijn er 162 aanvragen goedgekeurd in 2019 tot oktober (uit Kwartaalrapportage JSF Utrechtse Heuvelrug). In 2020 moet een nieuwe overeenkomst worden afgesloten tussen de gemeente en het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

- Ruggensteunregeling: om te voorkomen dat geldproblemen escaleren bieden we een individuele maatwerkvoorziening, passend bij specifieke ondersteuningsvragen. We namen in het beleidsplan op dat de Ruggensteunregeling met name is voor inwoners die te maken krijgen met ingrijpende levensgebeurtenissen (waardoor mogelijk geldproblemen ontstaan) of om te voorkomen dat inwoners uiteindelijk gebruik moeten maken van bijstand. Consulents geven aan dat zij de regeling inmiddels goed kennen en vooral inzetten om participatie van inwoners te bevorderen. De ervaring is dat inwoners die meedoen uiteindelijk een kortere afstand hebben tot werk en sneller zelfvoorzienend zijn. De Ruggensteun is vaak een kortdurende interventie om juist dat effect te bereiken.
- Regelingen voor hoge zorgkosten voor inwoners met een inkomen tot 150% van het minimuminkomen: voor inwoners met hoge zorgkosten die geen gebruik willen of kunnen maken van de collectieve aanvullende zorgverzekering bieden we een Wmo maatwerkvoorziening. We bieden een tegemoetkoming van € 300,- voor inwoners met aannemelijke hoge ziektekosten. Voor inwoners met aantoonbare extra hoge zorgkosten bieden we extra ondersteuning van € 250,-. We zien dat steeds meer inwoners gebruik maken van de regeling.

8.4.2 Investeren in preventie minimabeleid

Eerder ingrijpen bij ingrijpende levensgebeurtenissen

We hebben onze informatievoorziening in voorgaande jaren sterk verbeterd met flyers met onze minimegelingen en met ondersteuningsmogelijkheden voor inwoners met taalproblemen. We hebben het gesprek gevoerd met scholen om bij signalen van mogelijke problematiek eerder te handelen. Daarnaast zijn we in gesprek gegaan met de woningbouwverenigingen om bij huurachterstanden gezamenlijk, met de Sociale Dorpsteams en eventueel de Sociale Dienst op te trekken om inwoners met mogelijke bredere problematiek in een vroeg stadium integraal te kunnen ondersteunen.

Ondersteuning bij geldproblemen nieuwkomers

Begin 2019 is een budgetcursus gestart voor nieuwkomers. Dit naar aanleiding van een signaal dat deze groep mensen snel schulden opbouwen. Hierin nemen Humanitas, Schuldhulpmaatje, Vluchtelingenwerk en de RSD het voortouw.

8.4.3 Minimabeleid onder de loep

De basis voor het minimabeleid is gelegd met de nota Ruggesteun en Vangnet. Deze inzet was gericht op de periode 2016 – 2017. Sinds die tijd is het speelveld aanzienlijk gewijzigd en dit vraagt om een andere benadering. Wij willen daarbij de lokale inrichting van het beleid zoveel mogelijk laten aansluiten op de landelijke ontwikkelingen en wijzigingen in de relevante wet- en regelgeving. Het landelijke Actieplan Brede Schuldenaanpak vormt hierbij een belangrijke factor. De hoofdlijnen van dit actieplan bestaan uit:

- Problematische schulden voorkomen: preventie en vroegsignalering;
- Ontzorgen en ondersteunen;
- Zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso.

Wij gaan daarbij de problematiek vanuit een integraal oogpunt benaderen, waarbij ook dwarsverbanden worden gelegd met de nieuwe Wet Inburgering, de wijzigingen in de Wet educatie en beroepsonderwijs en de Strategische Kaders Participatiewet 2020 – 2023.

8.5 Mantelzorgregeling

In de Wmo is vastgelegd dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van mantelzorgers door middel van algemene voorzieningen en van maatwerkvoorzieningen. Gemeenten zijn verantwoordelijke voor een jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers en is vrij in de wijze waarop dit geregeld worden.

Er wordt weinig gebruik gemaakt van onze mantelzorgregeling. We besloten te gaan onderzoeken of we de mantelzorgregeling kunnen onderbrengen in de Ruggensteunregeling. Dat biedt de mogelijkheid om mantelzorgers passend te ondersteunen. Wij bieden ook het Mantelzorgcompliment. De gemeente waardeert de manier waarop mantelzorgers hun zware taak uitvoeren.

8.6 Wat doen we al aan preventie?

In een ruime definitie van tertiaire preventie zijn de maatschappelijke problemen vaak zo groot dat er zorg nodig is. Een inwoner kan dan een individuele maatwerkvoorziening krijgen om te trachten de problemen te verminderen. Op die manier kunnen alle individuele maatwerkvoorzieningen als preventie worden aangemerkt.

Wij hanteren echter een smallere definitie van tertiaire preventie. En deze preventie is gericht op het voorkomen van zwaardere, ingrijpende zorgvormen. Met de inzet van individuele maatwerkvoorzieningen willen we bereiken dat de problematiek vermindert en op termijn collectieve ondersteuning ook voldoende is. Ook de verschuiving van verblijf naar ambulante kan hier onder gerekend worden.

Een vorm van coördinatie van zorg is hierbij noodzakelijk, zodat bij meervoudige problematiek passende zorg in samenhang wordt geboden en gericht is op het voorkomen van escalaties. Het regionale project 'Coördinatie van Zorg' en ons project 'Een nieuwe uitvoeringspraktijk' voor personen met verward gedrag zijn hier voorbeelden van.

8.7 Toezicht en handhaving op zorg en ondersteuning

Bij toezicht en handhaving op zorg en ondersteuning onderscheiden we twee vormen:

1. Toezicht en handhaving op rechtmatigheid: Hier werken we regionaal samen en richten dit verder lokaal in.
2. Toezicht op kwaliteit: Dit hebben we voor de Wmo en Kinderopvang belegd bij de GGD Regio Utrecht. Bij jeugdzorg is de Inspectie verantwoordelijk. Bij jeugdzorg is de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd verantwoordelijk.

9 Financieel

9.1 Financieel kader

Wij hanteren als kader dat alle uit deze nota voortvloeiende acties gedekt worden uit de bestaande middelen in de vastgestelde meerjarenbegroting inclusief de daarin opgenomen ombuigingsvoorstellen. Deze nota heeft op zichzelf geen financiële consequenties. Als nuance merken wij op dat we een deel van de middelen uit het budget voor innovatiegelden inzetten voor het aanjagen van preventieve initiatieven. Uit deze middelen dekken we geen structurele uitgaven.

Door in te zetten op onze sociale basisinfrastructuur en meer te doen aan preventie verwachten wij dat er minder individuele maatwerkvoorzieningen nodig zijn. Op deze manier geven wij de transformatie verder vorm en uiteindelijk onze uitgaven te verminderen.

Wel moet rekening gehouden worden met de herijking van het gemeentefonds van het onderdeel sociaal domein (2021/2022). Deze herijking kan financiële gevolgen hebben voor het participatieve traject en de totstandkoming van preventieve initiatieven.

Daarnaast kunnen ook andere ontwikkelingen (ook op andere beleidsterreinen) waarmee de gemeente te maken heeft van invloed zijn op de uitvoering van het participatieve traject en de focus op preventie.

9.2 MKBA's

Vanuit de Taskforce sociaal domein zijn we gestart met het maken van maatschappelijke kosten batenanalyses (mkba's). Deze methodiek maakt inzichtelijk op basis van welke aannames wordt gewerkt. Hierop kan later getoetst worden. Waar mogelijk willen we deze methodiek ook toepassen op nieuwe initiatieven, die uit deze nota volgen.

9.3 Subsidies

Jaarlijks verstrekt de gemeente Utrechtse Heuvelrug ruim € 3 mln. aan subsidies. Dit varieert van bijvoorbeeld een bijdrage van € 50,- voor de huur van een springkussen voor een buurtfeest tot het in stand houden van bibliotheken in de kernen¹⁴.

Aanvragen voor subsidies worden beoordeeld aan de hand van de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb) en de Algemene Subsidieverordening gemeente Utrechtse Heuvelrug. Aanvullende voorwaarden of eisen zijn verwoord in specifieke beleidsregels.

¹⁴ Zie de Publicatielijst 2018 voor alle toegekende subsidies via <https://www.heuvelrug.nl/subsidie-algemene-informatie>

9.3.1 Financiële ombuigingen

De financiële ombuigingen door de gemeente hebben een aantal gevolgen voor subsidies. Er is minder budget beschikbaar waar subsidies uit betaald kunnen worden. Daarnaast hebben de ombuigingen geleid tot het inrichten van een subsidieloket. Via de website van de gemeente kunnen inwoners en organisaties nagaan welke andere fondsen of geldverstrekkers er nog meer zijn, naast de gemeente Utrechtse Heuvelrug, die hen mogelijk financieel kunnen ondersteunen hun plannen uit te voeren.

9.3.2 Analyse van subsidie aanvragen

De aanvragen die wij ontvangen verschillen enorm van kwaliteit. Grote partijen, of ervaren aanvragers geven vaak SMART-geformuleerde resultaten aan, die ze met het subsidiegeld willen behalen. Kleinere partijen of inwoners die eenmalig een activiteit voor hun buurt organiseren, doen dit doorgaans niet.

Om toch de kleinere partijen te faciliteren is per dorp een subsidiebudget beschikbaar. De hoogte van dit budget is afhankelijk van het aantal inwoners per dorp.

Daarnaast vragen wij in toenemende mate aan onze aanvragers om hun activiteiten samen met andere organisaties te organiseren, om zo de aandacht en het draagvlak te vergroten. Hierbij zien we dat maatschappelijke partners (zoals de bibliotheek) in toenemende mate overleggen en zo mogelijk samenwerken met andere partners (welzijnsorganisaties, kinderopvangorganisaties) om hun doelen te bereiken.

9.3.3 Wat gaan we anders doen?

De verwachting is dat de subsidiebudgetten niet snel zullen toenemen, maar eerder verder afnemen, terwijl de vraag gelijk zal blijven of misschien zelfs toeneemt. We gaan daarom inventariseren welke initiatieven we willen blijven steunen en zullen daarin keuzes moeten maken. We lopen daar in deze nota nog niet op voor uit, maar willen dit meenemen in het participatief traject.

9.4 Ombuigingen

Hieronder worden de ombuigingen relevant voor het sociaal domein benoemd en toegelicht.

9.4.1 Dorpscoördinatoren en dorpsgericht werken

De dorpscoördinatoren zijn aanspreekpunt binnen de dorpen voor de gemeente en andersom ook het aanspreekpunt binnen de gemeente voor wat er leeft in de dorpen. De aanname is door anders te werken er minder fte nodig is in de inzet van de dorpscoördinatoren. Dit gaan we doen door de functie meer te vermaatschappelijken. De dorpsnetwerken en actieve inwoners kunnen de rol van dorpscoördinator (gedeeltelijk) overnemen. Voor het sociaal domein kunnen de sociaal makelaars hier een rol in spelen. Hiervoor is wel binnen de gemeente een helder aanspreekpunt nodig.

9.4.2 Subsidies dorpsgericht werken en cultuur schrappen

Een bezuiniging op de dorpsbudgetten en op cultuursubsidies is mogelijk vanuit de gedachtegang dat de samenleving dit deels zelf kan overnemen. Hierbij is het zaak de dorpen te faciliteren bij het werven van subsidies. Gelet op het belang van de subsidies voor het aanjagen van cultuur, sociale samenhang en veiligheid wordt geadviseerd om niet het gehele budget te schrappen maar om een gedeelte te bezuinigen.

9.4.3 Minimabeleid

Het minimabeleid is lokaal beleid. Het betreft instrumenten om de deelname van inwoners met weinig geld aan de samenleving te bevorderen en is een belangrijk preventief instrument om uitgaven voor inkomensondersteuning en zorg te voorkomen.

Het advies is om niet meer dan € 50.000 te bezuinigen op het minimabeleid. Dit om te voorkomen dat het beroep op individuele voorzieningen toeneemt en hier de kosten gaan stijgen.

Randvoorwaarde hierbij is dat inwoners niet meer gebruik gaan maken van de schuldhulpverlening, beschermingsbewind, ondersteuning vanuit het Sociale Dorpsteams (Wmo en jeugdhulp).

9.4.4 Het onderwijsachterstandenbeleid

In het nieuwe rijksbeleid zijn de wettelijke eisen op het onderwijsachterstandenbeleid (OAB) verruimd. Het aantal VVE uren per kind moet worden uitgebreid en per 2022 is het verplicht om als kinderdagverblijf een pedagogisch medewerker aan te stellen die Hbo geschoold is. In het nieuwe landelijke verdeelmodel wordt onze gemeente de komende jaren fors gekort. Hierdoor moeten we snijden in de huidige activiteiten. Dit houdt in dat we alleen de wettelijke taak gaan uitvoeren en de niet-wettelijke activiteiten geheel worden afgebouwd¹⁵. Het OAB kent een preventieve functie, om deze reden blijven we onderzoeken of er andere financiële mogelijkheden zijn om hiervoor in te zetten.

¹⁵ Zie de nota 'Voor- en Vroegschoolse Educatie, een gedeelde verantwoordelijkheid: Herijkt onderwijsachterstandenbeleid 2019 – 2022' uit oktober 2019 voor meer informatie over het OAB.